

7. Коцюба, Л. К. Соотношение традиций и новаций в истории ресторанного дела России (вторая половина XIX – начало XX века) [Текст] : автореф. дис. ... канд. ист. наук : 07.00.02 / Л. К. Коцюба. – М., 2006. – 23 с.

8. Завадинська, О. Ю. Організація ресторанного господарства за кордоном [Текст] : навч. посібник / О. Ю. Завадинська, Т. Є. Литвиненко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. – 200 с.

9. Волкова, И. В. Ресторанное дело. Самая полная энциклопедия от Люсьена Оливье до Аркадия Новикова [Текст] : / И. В. Волкова. – М. : Астрель : Русь-Олимп, 2009. – 543 с.

10. Ресторанный бизнес: управляем профессионально и эффективно [Текст] : полное практическое руководство / В. Сирый [и др.]. – М. : Эксмо, 2010. – 352 с.

11. Ресторанный бизнес в Украине все еще на стадии зарождения [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <www.restoran.ua>.

Отримано 30.10.2011. ХДУХТ, Харків.

© С.С. Ткачова, 2011.

УДК 640.432(477)

О.В. Жегус, канд. экон. наук, доц.

М.В. Михайлова, асп.

РОЗВИТОК МЕРЕЖІ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Досліджено та охарактеризовано сучасні особливості та регіональні відмінності в розвитку ресторанного господарства України. Здійснено групування регіонів України за показниками розвитку ресторанного господарства.

Исследованы и охарактеризованы современные особенности и региональные отличия в развитии ресторанного бизнеса Украины. Сгруппированы регионы Украины по показателям развития ресторанного бизнеса.

Modern peculiarities and regional differences in the development of restaurant business of Ukraine are studied and characterized. Grouping of regions of Ukraine is provided by the indexes of restaurant business development.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Україна має значний потенціал для розвитку ресторанного бізнесу. Ресторанне

господарство є однією з найважливіших складових економіки України та туристичної галузі. Саме розвиток інфраструктури туристичної сфери, до якої відносять готелі, санаторні та курортні, культурні та розважальні заклади, а також заклади ресторанного господарства, є показником її розвиненості та конкурентоспроможності. Підготовка країни до Євро-2012 створює можливості та стає додатковим стимулом для розвитку закладів ресторанного господарства й удосконалення їх діяльності. В Україні рівень розвиненості ресторанного господарства диференціюється за регіонами, що зумовлюється особливостями розвитку економіки регіонів. Суттєві відмінності спостерігаються за обсягами промислового виробництва (найбільший приріст промислового виробництва в Закарпатській, Кіровоградській, Черкаській та Чернівецькій областях), розміром інвестицій в основний капітал (суттєва різниця в інвестиційній привабливості регіонів, найпривабливішими залишаються Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Київська, Одеська та Харківська області), рівнем доходів та витрат населення (найбільший рівень доходів на одну особу в м. Києві, промислово розвинених областях, зокрема Донецькій, Дніпропетровській, Одеській та Харківській) та інше, що відбувається в соціально-економічних умовах [2]. Все це зумовлює необхідність дослідження рівня розвитку ресторанного господарства в регіонах України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато уваги дослідженню проблеми розвитку сфери послуг, у тому числі й ресторанного господарства, приділили такі відомі вітчизняні вчені, як В. Апопій, Я. Гончарук, А. Мазаракі, О. Шубін, О. Бейдика, О. Короля та ін. Але в умовах нестабільності та високого рівня невизначеності, дослідження стану та тенденцій ресторанного господарства стає все більш актуальним. У той же час більш глибоких досліджень потребує визначення особливостей розвитку даної галузі.

Мета та завдання статті – дослідити регіональні особливості розвитку ресторанного господарства в Україні. Виявити та оцінити умови й чинники, що впливають на розвиток галузі в регіонах.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні ресторанний бізнес розвивається повільними темпами, що зумовлено загостренням фінансово-економічної кризи у 2009 р. Проте окремі регіони та Україна в цілому мають значний потенціал для розвитку ресторанного господарства, як окремої галузі, так і для підвищення економічних показників.

Україна є країною багатою на історичні міста, міста-герої, які мають велику кількість пам'яток культури. Усе це говорить про те, що

Україна є привабливим місцем для туристів. Не дивлячись на складне економічне становище в Україні, в цілому відбувається постійне надходження коштів, адже цьому сприяє підготовка до Євро-2012 [3].

Незважаючи на позитивні зміни, що відбуваються в Україні у теперішній посткризовий час, а саме: розвиток промисловості; сільського господарства; транспортної інфраструктури; забезпеченість паливно-енергетичними ресурсами; підвищення рівня добробуту населення; зниження показників безробіття; стабільне зростання середньомісячної заробітної платні; покращення демографічного стану; надання соціального захисту населенню; покращення матеріально-технічного стану закладів культури; проведення політики щодо розвитку підприємств, залучення інвестицій; необхідним завданням залишається постійне проведення наскрізного моніторингу ринку, у тому числі в регіональному розрізі та діяльності підприємств ресторанного господарства [2].

За останніми статистичними даними, кількість підприємств ресторанного господарства в Україні у 2009 р. зменшилася на 243 об'єкта, що складає 5% порівняно з 2008 р. і налічує 4785 об'єктів. Така сама негативна тенденція спостерігається й у 2010 р., кількість підприємств ресторанного господарства зменшилася ще на 41 об'єкт та становить 4744 підприємства, це 99% від 2009 р.

Найбільшу кількість підприємств ресторанного господарства України зосереджено у Львівській області і складає 682 об'єкти або 14,2% від загальної кількості підприємств в Україні. Близько 400 (у кожному регіоні) підприємств ресторанного господарства знаходиться у АР Крим, Донецькій та Одеській областях. Значна їх кількість також спостерігається в Харківській та Дніпропетровській областях, відповідно 320 та 251 об'єктів. У цілому в зазначених регіонах зосереджено 2422 об'єкта ресторанного господарства, що становить 51% від загальної кількості закладів харчування України.

За результатами оцінки забезпеченості населення об'єктами ресторанного господарства (табл. 1), найвища 7–9 підприємств на 10000 осіб спостерігається в Автономній Республіці Крим, Вінницькій, Волинській, Львівській, Сумській, Тернопільській та Хмельницькій областях. А найменша (до 4) – у Дніпропетровській, Донецькій, Закарпатській, Запорізькій, Кіровоградській, Луганській, Миколаївській, Одеській, Херсонській, Черкаській та Чернівецькій областях [1].

Таблиця 1 – Оцінка забезпеченості населення об'єктами ресторанного господарства

Забезпеченість населення об'єктами ресторанного господарства (на 10000 осіб)	Область
Висока (7–9)	Автономна Республіка Крим, Вінницька, Волинська, Львівська, Сумська, Тернопільська, Хмельницька
Середня (5–6)	Житомирська, Івано-Франківська, Київська, Полтавська, Рівненська, Харківська, Чернігівська
Низька (до 4)	Дніпропетровська, Донецька, Закарпатська, Запорізька, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Херсонська, Черкаська, Чернівецька

Для більш глибокого дослідження розвитку галузі ресторанного господарства по регіонах проведено оцінювання основних показників, а саме: кількості підприємств ресторанного господарства, кількості місць в об'єктах ресторанного господарства, забезпеченості населення місцями в об'єктах ресторанного господарства, методом рангів. Результати подано в таблиці 2 [1].

Таблиця 2 – Оцінювання розвитку мережі ресторанного господарства в регіонах методом рангів

Область	Кількість підприємств ресторанного господарства		Кількість місць в об'єктах ресторанного господарства (тис.)		Забезпеченість населення місцями в об'єктах ресторанного господарства (на 10000 осіб)		Сума рангів
	К-ть	Ранг	К-ть	Ранг	К-ть	Ранг	
1	2	3	4	5	6	7	8
Автономна Республіка Крим	383	4	75	6	379	8	18
Вінницька	88	17	85	5	516	3	25
Волинська	113	12	67	8	645	1	21
Дніпропетровська	251	6	100	4	299	16	26

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8
Донецька	390	3	136	1	304	15	19
Житомирська	88	17	47	14	366	10	41
Закарпатська	181	7	27	25	220	23	55
Запорізька	169	8	43	15	235	22	45
Івано-Франківська	154	9	39	18	284	17	44
Київська	134	10	62	10	361	11	31
Кіровоградська	62	25	33	20	326	12	57
Луганська	102	14	59	12	257	20	46
Львівська	682	1	104	3	409	7	11
Миколаївська	103	13	30	21	248	21	55
Одеська	396	2	67	8	278	19	29
Полтавська	125	11	42	16	281	18	45
Рівненська	67	22	42	16	368	9	47
Сумська	66	24	61	11	521	2	37
Тернопільська	77	21	53	13	484	5	39
Харківська	320	5	118	2	426	6	13
Херсонська	78	20	22	24	203	24	68
Хмельницька	101	15	69	7	516	3	25
Черкаська	67	22	28	23	215	25	70
Чернівецька	80	19	29	22	321	14	55
Чернігівська	99	16	36	13	323	13	42

На основі підсумку кількості рангів, області розділено на такі три групи: I – області, що набрали 3–25 рангів; II – 26–50; III – 51–75 (табл. 3). За результатами групування регіонів України за показниками розвитку ресторанного господарства з використанням методів рангів та оцінювання забезпеченості населення об'єктами ресторанного господарства, можна зробити такий висновок:

– до першої групи відносяться такі області: Автономна Республіка Крим, Вінницька, Волинська, Донецька, Львівська, Харківська та Хмельницька. Це ті регіони, які мають найбільші ранги, що характеризує найвищий рівень розвитку ресторанного господарства, а саме високий рівень забезпеченості населення підприємствами, найбільшу кількість об'єктів ресторанного господарства, найвищу забезпеченість населення місцями в них та значний туристичний потенціал;

– до другої групи відносяться такі області: Дніпропетровська, Житомирська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Луганська,

Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська та Чернігівська. Ця група характеризується середньою кількістю рангів. Тобто в цих містах спостерігається помірний розвиток ресторанної галузі, середній рівень забезпеченості населення підприємствами ресторанного господарства, це свідчить про те, що ці регіони потребують інвестицій для розвитку галузі;

– до третьої групи відносяться такі області, які мають низький рівень забезпеченості населення підприємствами харчування, тобто невелику кількість місць у них, а саме: Закарпатська, Кіровоградська, Миколаївська, Черкаська, Херсонська та Чернівецька. Ці регіони не є привабливими як для туристів, так і для інвесторів.

Таблиця 3 – Групи областей за рівнем розвитку мережі ресторанного господарства

Група	Область	Загальна кількість рангів
I	Львівська	11
	Харківська	13
	Автономна Республіка Крим	18
	Донецька	19
	Волинська	21
	Вінницька	25
	Хмельницька	25
II	Дніпропетровська	26
	Луганська	29
	Київська	31
	Сумська	37
	Тернопільська	39
	Житомирська	41
	Чернігівська	42
	Івано-Франківська	44
	Запорізька	45
	Одеська	45
	Полтавська	45
Рівненська	47	
III	Закарпатська	55
	Миколаївська	55
	Чернівецька	55
	Кіровоградська	57
	Херсонська	68
	Черкаська	70

За результатами проведеного дослідження, можна зробити висновок, що безперечним лідером за рівнем розвитку мережі ресторанного господарства є Львівська область, яка має найбільшу кількість підприємств харчування серед регіонів України та високий рівень за такими показниками, як кількість місць в об'єктах ресторанного господарства та забезпеченість населення місцями в об'єктах ресторанного господарства, 3 та 7 місце, відповідно. Також область відноситься до групи регіонів із високим рівнем забезпеченості населення об'єктами ресторанного господарства на 10000 осіб, 7–9. Цілком певно можна віднести до лідерів Харківську область, яка за сумою рангів посідає другу позицію та за всіма показниками має високі ранги. До областей із розвинутою мережею ресторанного господарства можна віднести й Донецьку, Волинську, Вінницьку, Хмельницьку області та Автономну Республіку Крим. Але в Донецькій області спостерігається недостатня забезпеченість населення місцями в об'єктах ресторанного господарства. Тобто необхідним є розвиток мережі ресторанного господарства, відкриття нових закладів харчування з великою кількістю місць. У той же час Волинська область має найвищу забезпеченість населення місцями в об'єктах ресторанного господарства, достатню кількість місць, проте невелику кількість підприємств ресторанного господарства, в цілому порівняно з іншими регіонами. Так само високими показниками та достатнім рівнем розвиненості мережі ресторанного господарства характеризується й Вінницька область.

Найбільшою за кількістю є друга група регіонів. Лідер – Дніпропетровська область, яка має високі ранги за кількістю підприємств ресторанного господарства та місць у них, проте має низьку забезпеченість населення місцями в об'єктах, унаслідок чого отримала 16 ранг за цим показником. У цій області також, як і в Донецькій, постає питання про необхідність розвитку мережі ресторанного господарства та відкриття закладів харчування з великою кількістю місць. До другої групи, що характеризується помірним розвитком мережі ресторанного господарства та середніми показниками також відносяться Житомирська, Запорізька (має один із найгірших показників серед регіонів України за забезпеченістю населення місцями в об'єктах ресторанного господарства), Івано-Франківська, Київська, Луганська, Одеська, Полтавська, Рівненська та Чернігівська області. Проте виділяються такі як Сумська та Тернопільська. Ці області, незважаючи на високі ранги за кількістю підприємств ресторанного господарства, 24 та 21, відповідно, характеризуються середніми показниками за кількістю підприємств та кількістю місць в об'єктах. Так, наприклад, Сумська область посідає 2 місце за рівнем забезпеченості населення місцями в об'єктах ресторанного господарства, тобто має один із найкращих показників

серед регіонів України, а Тернопільська – 5 місце за цим же показником. Як висновок можна сказати, що рівень розвиненості мережі ресторанного господарства в цих областях вище середнього.

Максимальну кількість рангів отримали області, які віднесені до третьої групи, а саме: Закарпатська, Кіровоградська, Миколаївська, Черкаська, Херсонська та Чернівецька. Найгірші показники розвитку мережі ресторанного господарства мають у Херсонській та Черкаській областях, що дає підстави стверджувати про недостатню розвиненість галузі та необхідність збільшення, як підприємств у них, так і кількості місць в об'єктах ресторанного господарства, що сприятиме покращенню забезпеченості населення місцями в об'єктах ресторанного господарства у цих регіонах. До того ж удосконалення потребує управління діяльністю підприємств ресторанної галузі у цих областях, оскільки має місце зниження показників їх діяльності під час фінансово-економічної кризи. Про це свідчить динаміка обороту ресторанного господарства у 2009 р.: у Херсонській області 86,7%, Черкаській – 88,0% порівняно з 2008 р. Проте, серед регіонів даної групи виділяється Закарпатська область. Незважаючи на високий показник за кількістю підприємств ресторанного господарства, відповідно до якого область посіла 7 місце, у ній відмічаються найнижчі показники за кількістю місць в об'єктах – 27 місце, забезпеченістю населення об'єктами ресторанного господарства та місцями в них – 23 місце. Тобто в регіоні є велика кількість закладів харчування, які характеризуються невеликою кількістю місць для одночасного обслуговування населення.

Висновки. Розвиток ресторанного господарства є суттєвим чинником формування потенціалу туристичної сфери. Ресторанний бізнес має свої регіональні особливості. За результатами проведеного дослідження з використанням методів рангів, відокремлено три групи регіонів, для кожної з яких у подальшому необхідно розробляти стратегії розвитку, продуктивного та результативного використання потенціалу.

Список літератури

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.ukrstat.gov.ua/>>.
2. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://niss.gov.ua>>.
3. Департамент підприємництва та споживчого ринку Харківської міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.uprcity.kharkov.ua/page/12>>.

Отримано 30.10.2011. ХДУХТ, Харків.
© О.В. Жерус, М.В. Михайлова, 2011.